

sens, autorul conturează o așa-numită „etică a rămânerii”. Cele două premise principale luate în considerare sunt: finalitatea îmbătrânirii nu este moartea și înscrierea îmbătrânirii sociale în logica descreșterii, a dez-activității. Capitolul este completat de includerea a trei anexe ce prezintă perioadele cercetării de teren asupra îmbătrânirii și două jurnale din cadrul cercetării realizate: al unei persoane pensionare clasificate ca profil „util” și al unei persoane „fragile”.

Ultima anexă a volumului trece în revistă configurațiile sistemelor de pensii din Italia, Germania, Marea Britanie, Statele Unite, Canada și Suedia. Din păcate, nu este clar explicată selecția acestor state, și nu a altora, iar capitolul nu dispune de un set de concluzii în urma prezentării sistemelor naționale. Datorită modificărilor înregistrate în ultima vreme în sistemul de pensii din România, consider că ar fi fost extrem de utilă includerea unei succinte prezentări a sistemului de pensii din România, evidențierea unor posibile elemente din experiența altor țări care ar putea fi implementate în sistemul românesc. Dar aceste observații pot reprezenta și o sugestie pentru continuarea cercetării pe viitor.

Ca o concluzie generală, volumul este extrem de interesant, acoperind din punct de vedere științific un domeniu pe cât de interesant pentru societatea românească contemporană, pe atât de complex.

Simona Vonica Răduțiu

Mihai Pascaru

Matricea comunitară. Cunoaștere, comunicare și acțiune comună în satul contemporan,
Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003, 255 p.

Dezvoltare a propriei teze de doctorat, cartea lui Mihai Pascaru probează o bună competență teoretică îmbinată într-un mod fericit cu latura de cercetare empirică, în cea mai mare parte a lor conceptele și ipotezele la care acesta apelează fiind inserate consecvent în cadrul demersului de cercetare, ca o continuare firească a acestuia.

Conceptual, lucrarea dezvoltă noțiunea de *matrice comunitară*, înțelesă ca „unitate structurală dintre dimensiunile cunoașterii, comunicare și acțiune comună la nivelul unei comunități (teritorială sau nu), unitate din care (...) ia naștere ansamblul elementelor de viață cotidiană ale unei comunități date” (pp. 15-16), pornind de la o viziune de ansamblu asupra întrepătrunderii dimensiunilor informației umane (cunoaștere, comunicare, acțiune): „Abordarea comunicării în spațiul rural nu este posibilă sau, dacă este posibilă, nu este deplină fără studiul intercunoașterii și al acțiunii comune” (p. 16).

Izvorâtă din achiziția ideii existenței unui *continuum* pe axa comunitate-societate, poziția conturată în termenii manifestării unor trepte comunitare (de la comunități contaminate societară la societăți dotate cu anticorpi comunitari) și asociată perspectivei informaționale ne oferă posibilitatea identificării unor niveluri distincte ale cunoașterii, comunicării și acțiunii comune în cazul concret al unei comunități situate pe o treaptă anume. Situațiile reale care se subsumează celor două tendințe dihotomice și exclusive se traduc, pe de o parte, printr-un minim „ideal” – nimeni nu știe nimic despre nimeni; nimeni nu

comunică niciodată cu nimeni și nimeni nu se ajută niciodată cu nimeni –, iar pe de altă parte, se reduc la un maxim „ideal” reprezentat de faptul că toată lumea știe totul despre toată lumea, toată lumea comunică tot timpul cu toată lumea și toată lumea se ajută tot timpul cu toată lumea.

Alcătuită din trei părți distincte, cartea tratează cu prioritate, în funcție de segmentul de tematică considerat, problematica matricei comunitare, participarea locuitorilor din satul contemporan la structura și dinamica faptului social și, în final, unele aspecte ale nivelului de informare prin mass-media și ale transmiterii informației media prin intermediul relațiilor interpersonale. Indiferent de nivelul de la care este privită, atât inițiativa, cât și substanța lucrării de față răspunde unor necesități actuale ale ruralului românesc, puse în lumină de situația gospodăriei țărănești – ca unitate de producție agricolă – ce este în același timp exploatație și proprietate familială de dimensiuni mici, orientată în mod prioritar către autoconsum, motiv pentru care e cunoscută și sub denumirea de *gospodărie de subsistență*. În ciuda avantajelor unei gospodării țărănești, în termeni de flexibilitate economică mare, rezistență la risc, responsabilitate și motivație profesională caracteristice statutului de proprietar, sub raportul performanțelor tehnologice și economice, aceasta este deficitară atât prin dimensiuni, cât și prin lipsa unei capitalizări consistente – înzestrare precară cu mijloace de producție și existența unor resurse financiare limitate).

Deși scopul declarat al politicilor economice după 1989 a fost acela de formare a unei economii de piață, putem constata, pe baza datelor statistice, că economia rurală actuală se îndreaptă într-o direcție total opusă – aceea de autarhizare (cvasiprezența agriculturii de subsistență înseamnă asigurarea condițiilor de supraviețuire a gos-

podăriei rurale și nicidecum participarea la schimburile de pe piață). Politica agricolă românească încurajează constituirea formelor comerciale de exploatație agricolă, fără a specifica sau a favoriza vreuna dintre aceste posibile forme de asociere (familială, asociativă și arendășenească).

Partea secundă propune studiul dimensiunii verticale a comunității în satul românesc din zilele noastre, dimensiune identificabilă la nivelul participării sătenilor în structurile de tip organizațional. Clasificând faptul social în fapt social propriu-zis – când acțiunea socială își are originile în modul societar de organizare – și, în fapt, social comunitar, concluziile autorului au menirea de a releva că „participarea locuitorilor este mai amplă și mai promptă în cazul structurii și dinamizării unui fapt comunitar cum este plata contribuțiilor pentru Biserică decât în cazul unui fapt social cum ar fi plata taxelor și impozitelor către stat” (p. 23).

Ultima parte a cărții, ce abundă de date preponderent cantitative, descrie ce înseamnă mass-media în ruralul românesc, inițiativă structurată pe câteva direcții de cercetare (zvonurile ca mijloc de comunicare în masă, buget de timp și mass-media, nivelul de informare asupra unor evenimente, comunicare interpersonală, utilitatea unui ziar comunal etc.) și bazată pe câteva experiențe de teren (investigații) în zona Abrud-Lupșa (1985) și în satul Horea (1999 și 2000) din județul Alba.

Modul de (re)prezentare grafică a datelor cantitative este puțin prozaic, nereușind să dea, pe alocuri, o cursivitate și simplitate lecturării secțiunilor preponderent numerice. Mai mult, deși ancheta autorului se încadrează mai mult în categoria interviului decât în cea a sondajului clasic, analiza de date face apel la procedurile și argumentele de ordin statistic, ceea ce ar fi presupus asigurarea unei reprezentări corespunzătoare la nivelul eşantioanelor selectate, altfel

riscând asupra gradului de acoperire a concluziilor emise.

Oricare ar fi poziția pe care o îmbrățișăm, fie pentru o dezvoltare durabilă a agriculturii sau împotriva unei asemenea dezvoltări, fie pentru dezvoltarea ruralului în general sau împotriva acestei idei, contextul studiului dinamicii comunitare (cunoaștere, comunicare și acțiune comună) dobândește o importanță aparte. Cunoașterea nivelului de informare specific unui anumit tip de comunitate rurală (omogenă/neomogenă) în care indivizii participă sau nu participă la soluționarea problemelor comune este vitală pentru proliferarea unui trend din ce în ce mai consistent al dezvoltării comunitare. „Ca educator, lucrătorul în dezvoltarea comunitară trebuie să fie în mod special dotat să învețe oamenii să lucreze împreună pentru a formula obiectivele explicite și să orienteze eficient activitățile lor în îndeplinirea acestor scopuri.” (p. 163)

Marius Strâmbeanu

Hans-Werner Bierhoff

Prosocial Behaviour, New York, Psychology Press, 2002, 385 p.

Lucrarea este dedicată înțelegerii vieții sociale, proceselor motivaționale și cercetării, din perspectiva comportamentului prosocial. Pornind în „construirea” acestei cărți, Hans-Werner Bierhoff s-a confruntat cu o dilemă: de a renunța la unele surse bibliografice existente sau de a trata subiectul cărții prin intermediul mai multor exemple. Iată cuvintele cercetătorului: „Ca autor al acestei cărți despre comportamentul prosocial, avantajul meu este acela că pentru mine este mult mai puțină literatură de citit în comparație cu un autor care ar vrea să scrie o carte despre agresiune, spre exemplu. Legat de aceasta, oricum, există

tentația de a cita fiecare sursă care este disponibilă în literatură. Am optat în a nota referințele cu restrângere, în vederea susținerii aserțiunilor și argumentelor, în loc să mai lupt pentru ca referințele să fie complete” (p. 5).

Cartea este compusă din cinci părți. Prima aduce în discuție felul în care comportamentul prosocial este înțeles în societate, în relațiile interpersonale și, mai mult, în funcție de situațiile cu care individul se întâlnește în viața de zi cu zi. Obiectivul acestei prime părți „este de a pregăti un nivel de înțelegere destul de aprofundat al conceptului de comportament prosocial” (p. 2). Prin urmare, autorul face distincție între națiunile de „comportament de ajutorare” (*helping behaviour*), „comportament prosocial” (*prosocial behaviour*) și „altruism”, care „în mod frecvent sunt utilizați interșanjabil”. Astfel, în concepția autorului, ajutorul „include toate formele de ajutor social”. În schimb, prin comportament prosocial înțelegem acea „acțiune care încearcă să îmbunătățească situația unei anumite persoane și unde cel ce contribuie la această «îmbunătățire» nu este motivat de realizările obligațiilor profesionale” (p. 9). În fine, altruismul face referire la acea situație în care, motivațional vorbind, cel care acordă ajutorul dă dovadă în bună măsură de empatie.

Un alt termen care a atras atenția autorului este „solidaritate”. Acesta a devenit uzual în viața de zi cu zi, ca și în științele sociale. De aceea, nu este nici o surpriză când întâlnim semnificații diferite ale acestui concept în discursurile politice. Acest lucru explică, între altele, solidaritatea de breaslă. În Roma antică, de exemplu, solidaritatea descria mai degrabă obligația colectivă față de care erau mai mult sau mai puțin supuși „cetățenii” Romei. Cu timpul, termenul a început să fie utilizat în politică, dar și în diferite domenii de activitate. În acest context, apare întrebarea: